

mindre væsentligt. Den er en acceptabel introduktion, selv om den mangler registre. Billederne er i hovedsagen de kendte træsnit og stik fra tidens danske, engelske og tyske illustrerede blade – i udmærket gengivelse.

Finn H. Lauridsen.

Christopher Bruun: Soldat for sanning og rett. Brev frå den dansk-tyske krigen 1864. Utgitt af Vegard Sletten. (Det Norske Samlaget, 1964). 136 s.

»Hvad der for mig var af størst vigtighed i denne sag, var ikke skandinavisme, men sandhed og idealitet, ikke Danmarks nød, men Norges åndelige fare« – skrev den norske teolog Christopher Bruun 28. marts 1864 til sin mor i Rom. Han var på vej til Danmark for som frivillig at deltage i krigen. Under den tyske besættelse fandt hans dattersøn, den norske journalist Vegard Sletten, dette brev med adskillige andre på et loft, og det er forståeligt, at de netop i de dage betog ham stærkt. De afslørede nemlig adskilligt mere, end man tidligere havde vist, om motiverne for morfaderens krigsdeltagelse, selv om denne både før og efter 1864 offentlig gav dem til kende i både skrift og tale.

Christopher Bruun gik i krig først og fremmest for at realisere sig selv. Han tog den chance, situationen bød ham, for at sætte sit liv ind for en sag, hvor efter hans opfattelse Danmark repræsenterede sandheden og retten – nøjagtigt sådan som de store ord i festens stunder havde udtrykt det. Nogen elsker af Danmark var han så vist ikke, og heller ikke rummede hans sind nogen trang til at hjælpe »en broder i nød«. Bruun bliver her ved formentlig en ener blandt de nordiske frivillige, og med det pionerarbejde, han senere kom til at udføre i den norske folkehøjskole, in mente er de her offentliggjorte breve

egentlig snarere bidrag til belysning af den åndelige baggrund for denne end til skildring af krigen.

Bruun kom nemlig næsten ikke i krig. Han var kun på Dybbøl et par dage, og stormen oplevede han fra Als. Resten af tiden, til han i begyndelsen af august blev permitteret, tilbragte han i Aarøes strejfkorps, men uden at komme i træfning. Til gengæld oplevede han den danske ønatur på Fyn, Tåsinge og Sjælland; han kalder de lyse bøgeskove for et alfeeventyr – »jeg tvivler på, at Italien har noget yndigere« (28. april).

For Danmarks fortvivlede situation manglede den norske frivillige i sin stærke idealisme helt forståelse. Han ville slås til det sidste; der ville altid blive noget og nogen tilbage. Hans breve (der med undtagelse af et par enkelte alle er til moderen) er fulde af skarp kritik, især mod regeringen, men også mod det danske folk. »Trællesind« kalder han det, når han har hørt soldater sige, at det var lige meget, om de stod under danske eller tyske. Kritikken er naturligvis først og fremmest affødt af hans skuffelse over ikke at finde, hvad han søgte, og selv om den i sit indhold ikke er ny, er det alligevel interessant at se den fremlagt så stærkt af en fremmed – selv om den så også ind imellem er uretfærdig og præget af, at hans sag var en anden.

Finn H. Lauridsen.

Breve fra reserveløjtnanten til konseilspræsidenten. Viggo Monrads breve til faderen D. G. Monrad 1863-64. Udgivet af Albert Fabritius. (Gad, 1964). 120 s.

Det er lidt af en tilsnigelse, når dr. Fabritius i både titel og undertitel så kraftigt fremhæver D. G. Monrad. Langt størsteparten af de her offentliggjorte 69 breve er faktisk stilet til hans hustru, brevsriverens mor, og enkelte til andre familiemedlemmer.